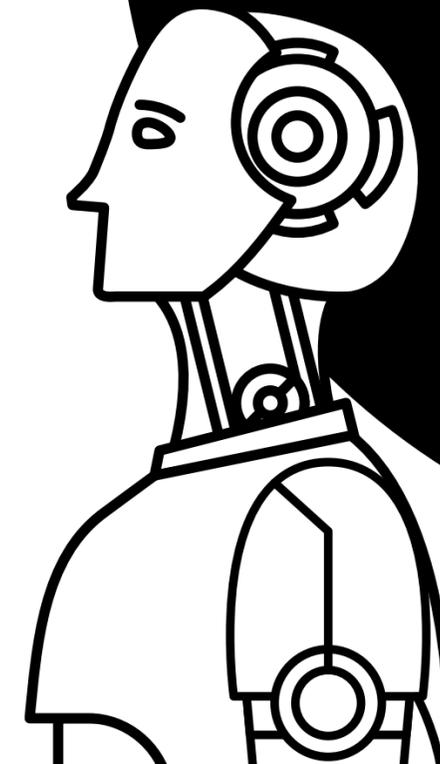
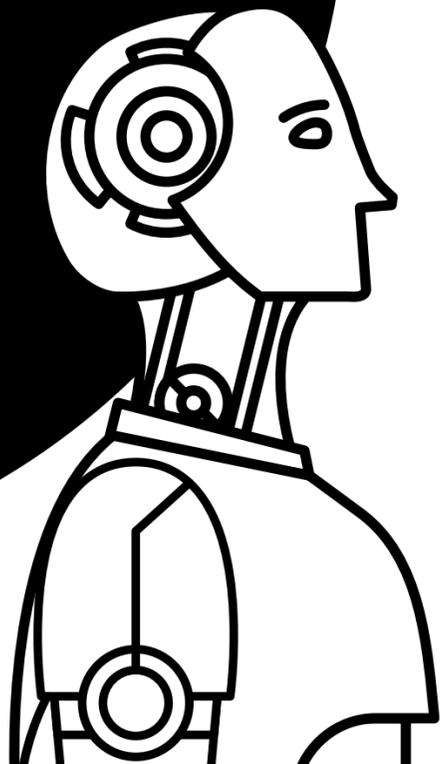

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НОТАРІАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Доповідач: Кирилюк Дмитро Володимирович

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ (ШІ) – ЦЕ ГАЛУЗЬ КОМП'ЮТЕРНОЇ НАУКИ, ЩО ЗАЙМАЄТЬСЯ СТВОРЕННЯМ СИСТЕМ, ЗДАТНИХ ВИКОНУВАТИ ЗАВДАННЯ, ЯКІ ТРАДИЦІЙНО ВИМАГАЮТЬ ЛЮДСЬКОГО ІНТЕЛЕКТУ.

Ключові здатності сучасного ШІ:

- **Розуміння природної мови** — читає, аналізує та генерує текст як людина
- **Логічне міркування** — будує висновки на основі наявної інформації
- **Розпізнавання образів** — аналізує зображення, документи, підписи
- **Навчання на досвіді** — з кожним прикладом стає точнішим
- **Узагальнення інформації** — стискає великі масиви даних до ключових висновків
- **Прогнозування** — оцінює ймовірність певних подій на основі даних

Важливо розуміти: ШІ не «думає» в людському розумінні — він знаходить статистичні закономірності в даних і відтворює їх. Але результат може бути неймовірно корисним для практичної роботи.

«ШІ не замінить нотаріуса. Але нотаріус, який вміє працювати з ШІ, матиме суттєву перевагу»

01

1950 Р. — НАРОДЖЕННЯ ІДЕЇ

Британський математик Алан Тюрінг публікує статтю «Чи може машина мислити?» і пропонує знаменитий «тест Тюрінга» — якщо людина не може відрізнити машину від людини в діалозі, машина вважається інтелектуальною.

02

1956 Р. — ОФІЦІЙНЕ НАРОДЖЕННЯ ШІ

На конференції в Дартмутському коледжі (США) термін «штучний інтелект» вперше використовується офіційно. Вчені впевнені: за 20 років машини зрівняються з людиною. Цього не сталося — але напрям визначено.

03

1970–1980-ТІ — ЕРА ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ

Створюються програми, що працюють за жорсткими правилами «якщо → то». Вони успішно діагностують хвороби (MYCIN), грають у шахи, консультують у вузьких галузях. Але не вміють навчатися — людина мусить вписувати кожне правило вручну.

04

1990-ТІ — ПЕРШІ КРОКИ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Замість правил — дані. Системи починають самостійно знаходити закономірності. У 1997 році комп'ютер Deep Blue перемагає чемпіона світу з шахів Гаррі Каспарова.

05

2010-ТІ — РЕВОЛЮЦІЯ ГЛИБОКОГО НАВЧАННЯ

Нейромережі з багатьма шарами (deep learning) починають перевершувати людину у розпізнаванні зображень, перекладі, грі в го. З'являються перші голосові асистенти — Siri, Alexa.

04

2022–2024 РР. — ЕПОХА ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ

Вихід ChatGPT у листопаді 2022 року змінює все. За 5 днів — мільйон користувачів. За 2 місяці — 100 мільйонів. ШІ стає масовим інструментом для всіх професій, включно з юридичною.

1976–2026 РР.

01

ЕПОХА 1: ЕКСПЕРТНІ СИСТЕМИ (1970–1990-ТІ)

Машина працює за правилами, які формулює людина-експерт. Наприклад: «Якщо особа має судимість — відмовити». Система надійна у вузькій сфері, але абсолютно безпорадна поза нею. Не вчиться, не адаптується, не розуміє контексту.

Обмеження: Потребує тисяч вручну прописаних правил. Не справляється з нестандартними ситуаціями.

02

ЕПОХА 2: НЕЙРОМЕРЕЖІ ТА МАШИННЕ НАВЧАННЯ (1990– 2010-ТІ)

Замість правил — приклади. Система отримує тисячі зразків і сама виводить закономірності. Нейромережа імітує роботу людського мозку: дані проходять через шари «нейронів», кожен з яких налаштовується у процесі навчання.

Прорив: Розпізнавання облич, голосу, медичних зображень. Машина перевершує людину у вузьких задачах розпізнавання.

03

ЕПОХА 3: ВЕЛИКІ МОВНІ МОДЕЛІ — LLM (2020-ТІ — СЬОГОДНІ)

Навчання на сотнях мільярдів слів тексту. Модель розуміє контекст, веде діалог, пише документи, аналізує договори, знаходить суперечності в текстах. Вперше ШІ може вести повноцінний діалог з людиною на будь-яку тему.

Революційна відмінність: LLM не просто виконує команди — він розуміє намір користувача і адаптує відповідь до контексту.

МАШИННЕ НАВЧАННЯ – ЦЕ МЕТОД, ЗА ЯКОГО СИСТЕМА НЕ ПРОГРАМУЄТЬСЯ ЯВНО, А НАВЧАЄТЬСЯ НА ДАНИХ, САМОСТІЙНО ВИЯВЛЯЮЧИ ЗАКОНОМІРНОСТІ.

■ Навчання з учителем (Supervised Learning)

Людина надає системі пари «запитання — правильна відповідь». Модель навчається на тисячах прикладів і потім застосовує засвоєні закономірності до нових даних. Приклад для нотаріуса: система навчена на тисячах договорів, розмічених юристами — і вміє самостійно виявляти ризикові клаузули.

🔍 Навчання без учителя (Unsupervised Learning)

Система отримує дані без розмітки і самостійно знаходить у них структуру, групи, аномалії. Приклад: виявлення підозрілих патернів у фінансових транзакціях без попередньо заданих критеріїв.

🏆 Навчання з підкріпленням (Reinforcement Learning)

Система діє в середовищі, отримує «винагороду» за правильні дії і «штраф» за помилки. З часом виробляє оптимальну стратегію. Саме цей метод використовується для «вирівнювання» LLM — навчання моделі давати корисні, безпечні та точні відповіді.

Сучасні ШІ-системи поєднують усі три підходи, що і забезпечує їхню універсальність.

Велика мовна модель (Large Language Model, LLM) — це нейромережа з мільярдами параметрів, навчена передбачати наступне слово в тексті на основі колосальних масивів даних.

Масштаб навчання:

- GPT-4 навчений на трильйонах слів — це мільйони книг, наукових статей, судових рішень, законів, договорів
- Кількість параметрів моделі — понад 1 трильйон (для порівняння: нейронів у мозку людини — близько 86 мільярдів)

Як це працює на практиці:

1. Користувач вводить запит (промпт)
2. Модель аналізує кожне слово у контексті всього запиту
3. Генерує відповідь — слово за словом, вибираючи найімовірніше продовження
4. Результат: зв'язний, логічний, контекстно точний текст

Чому LLM корисні для юридичної роботи:

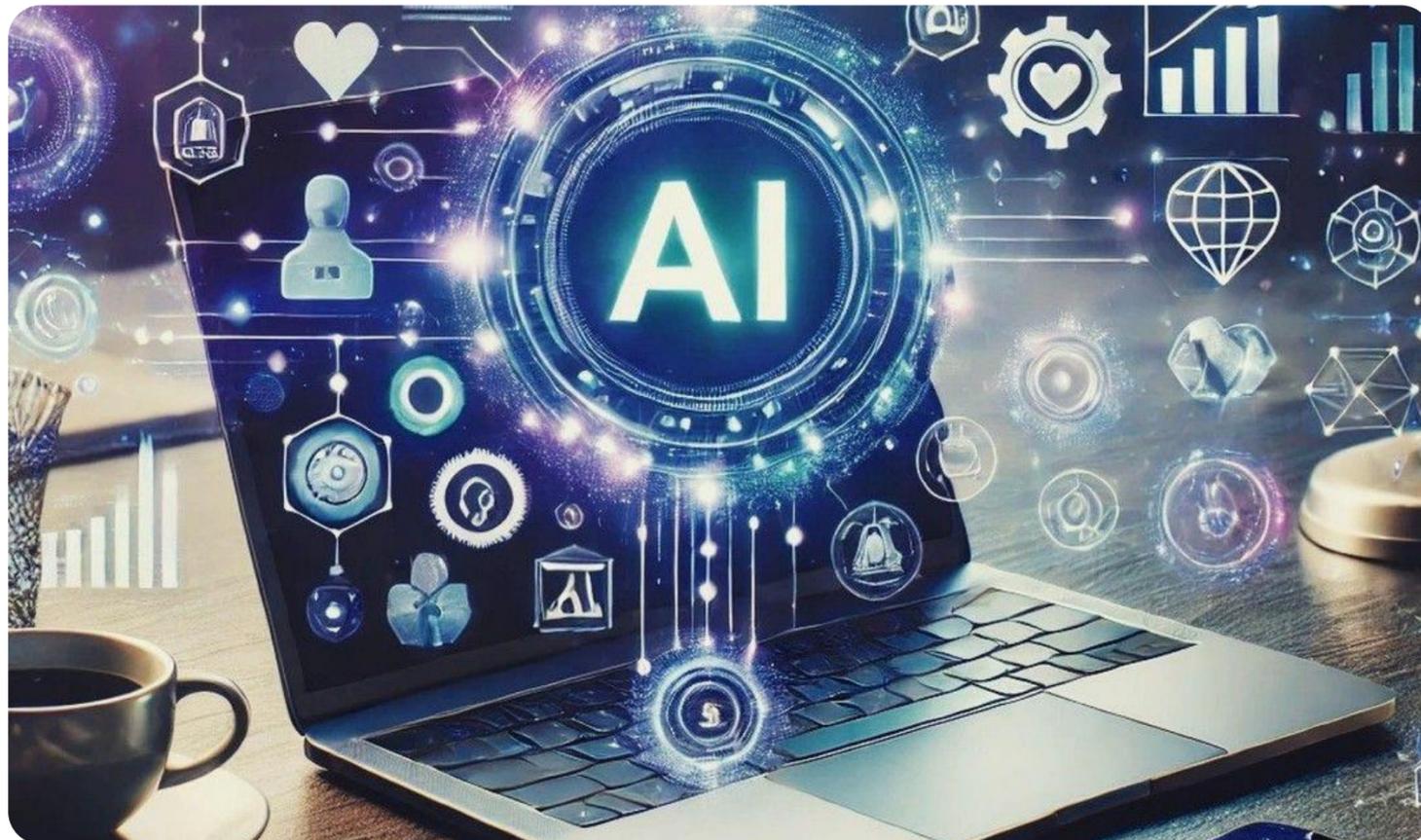
- Навчені на величезній кількості правових текстів
- Розуміють юридичну термінологію та логіку
- Можуть аналізувати документи, знаходити суперечності, формулювати правові позиції
- Адаптуються до конкретного запиту і стилю користувача

Критичне застереження: LLM генерує найімовірнішу відповідь, а не обов'язково правильну. Це принципово важливо розуміти для професійного використання.

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШІ ЦЕ:

клас моделей, здатних створювати новий оригінальний контент: текст, зображення, код, аудіо, відео — на основі запиту користувача.

ЩО МОЖЕ ГЕНЕРУВАТИ СУЧАСНИЙ ШІ

Тип контенту	Можливості	Застосування в практиці
Текст	Документи, листи, аналітика, резюме справ	Проекти договорів, заяв, запитів
Структурований аналіз	Таблиці ризиків, порівняння умов	Due Diligence, перевірка контрагентів
Переклад	Юридичні тексти 100+ мовами	Міжнародні договори
Код	Автоматизація, скрипти	Інтеграція з реєстрами
Зображення	Схеми, інфографіка	Візуалізація структур власності

ПРИНЦИП РОБОТИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ:

Модель **не «копіює»** існуючі тексти — вона синтезує нову відповідь, спираючись на статистичні закономірності, засвоєні під час навчання. Кожна відповідь унікальна.

Для нотаріальної практики ключовими є: генерація текстів документів, структурований аналіз інформації та узагальнення великих масивів правових даних.

Використання штучного інтелекту сьогодні регулюється одночасно на трьох рівнях: міжнародному, європейському та національному. Для нотаріуса це означає необхідність орієнтуватися в складній системі норм, які взаємодіють між собою.

Рівень 1 — Міжнародний:

Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект і права людини, демократію та верховенство права (2024) — перша у світі юридично обов'язкова міжнародна конвенція у сфері ШІ. Застосовується до всього життєвого циклу систем ШІ, охоплює як державний, так і приватний сектор. Встановлює вимоги щодо прозорості, нагляду, недискримінації та захисту приватного життя.

Рівень 2 — Європейський:

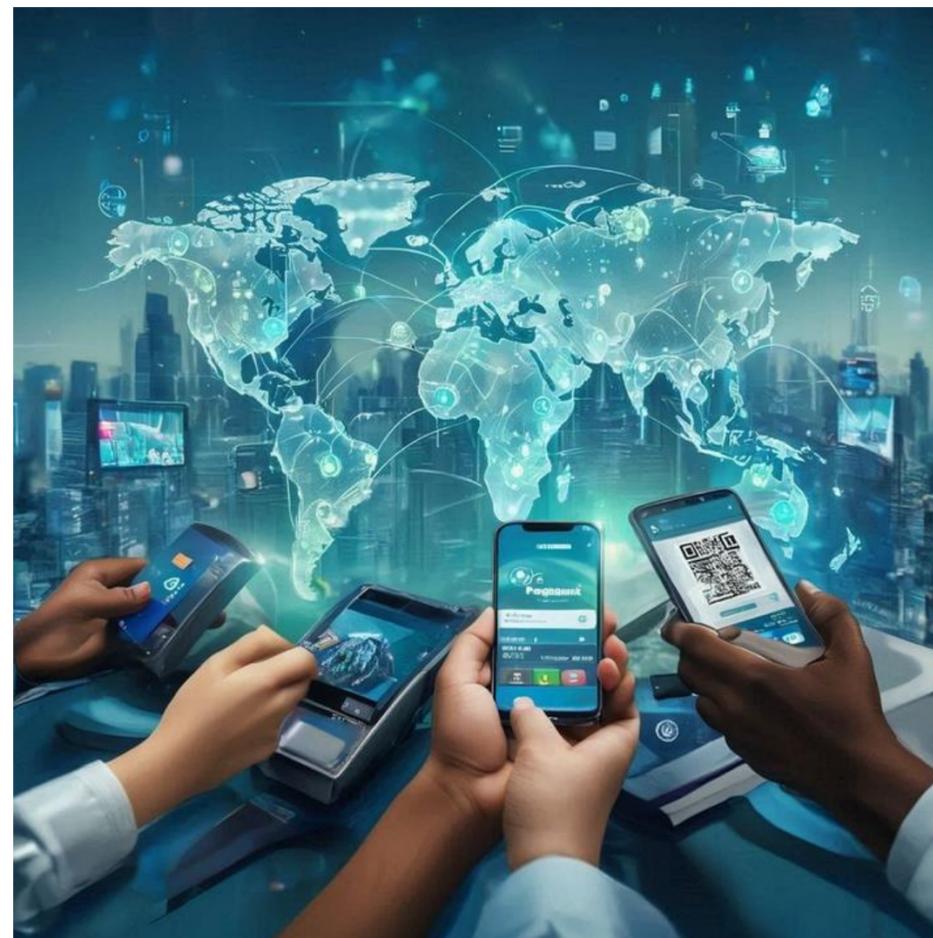
- AI Act (Закон про ШІ) — Регламент ЄС 2024/1689, перший у світі комплексний нормативний акт про ШІ. Набуває чинності поступово: заборони — з лютого 2025 р., повне застосування — з серпня 2026 р.
- GDPR — Регламент 2016/679 про захист персональних даних. Застосовується в повному обсязі до всіх систем ШІ, що обробляють дані фізичних осіб.
- Директива DSM про авторське право — регулює використання захищених творів для навчання моделей ШІ.

Рівень 3 — Національний:

В Україні відсутній окремий закон про ШІ. Застосовуються загальні норми: Закон України «Про захист персональних даних», Закон «Про нотаріат», Кримінальний кодекс в частині відповідальності за шкоду, завдану з використанням автоматизованих систем.

AI Act — це не заборона ШІ, а система управління ризиками. Закон ділить усі системи ШІ на 4 категорії залежно від потенційної шкоди:

● Категорія 1 — Заборонені практики (заборона з 02.02.2025)

Системи, що несуть неприйнятний ризик для фундаментальних прав:

- соціальний скоринг (оцінка громадян за поведінкою)
- маніпулювання людьми через їхні вразливості
- масове стеження через біометричне розпізнавання в публічних місцях
- системи розпізнавання емоцій на робочому місці (крім медичних/безпекових цілей)

● Категорія 2 — Системи високого ризику (суворі зобов'язання)

Системи, що впливають на здоров'я, безпеку та основні права людини. Вимагають: оцінки ризиків, реєстрації в базі ЄС, людського нагляду, технічної документації, журналу подій.

● Категорія 3 — Системи з обов'язками щодо прозорості

Переважно — зобов'язання інформувати користувача про взаємодію з ШІ (чат-боти, дипфейки).

● Категорія 4 — Мінімальний ризик

Більшість поширених інструментів (спам-фільтри, рекомендаційні системи). Ніяких спеціальних зобов'язань.

Ключове питання для нотаріуса: до якої категорії належать системи ШІ, що він використовує?

Згідно з Посібником CNUЕ (Рада нотаріатів ЄС, 2025), нотаріальне використання ШІ потрапляє під AI Act у двох потенційно чутливих сферах:

Потенційно — категорія високого ризику:

01 Системи розпізнавання емоцій — наприклад, при дистанційному нотаріальному провадженні (відеозв'язок). Можуть допомогти нотаріусу оцінити, чи перебуває клієнт під тиском або загрозою. Однак використання таких систем потенційно відноситься до категорії високого ризику.

02 Системи, що допомагають судовим органам — якщо нотаріус у певних правових системах прирівнюється до судового органу (наприклад, у справах про спадщину), то ШІ для аналізу фактів і застосування права може бути визнано системою високого ризику.

Важливі винятки (системи НЕ вважаються високоризиковими):

- ШІ для вузьких процедурних завдань (наприклад, витягування даних зі спадкових документів)
- ШІ для покращення результатів людської роботи (виправлення помилок у текстах)
- ШІ для підготовчих завдань, що передують оцінці нотаріуса

Практичний висновок: ChatGPT та аналогічні інструменти, що використовуються для допомоги з текстами та аналізом — це переважно категорія мінімального ризику. Але нотаріус завжди повинен перевіряти конкретну систему перед застосуванням.

AI Act розрізняє два ключових суб'єкти відповідальності:

Провайдер — той, хто розробляє систему ШІ або розміщує її на ринку під своїм ім'ям (наприклад, OpenAI, Google, Microsoft). Несе відповідальність за якість, безпеку, документацію системи.

Впроваджувач (користувач) — той, хто використовує систему ШІ у своїй діяльності.

Нотаріус є впроваджувачем. Він зобов'язаний:

- використовувати ШІ відповідно до інструкцій провайдера
- забезпечувати людський нагляд за результатами
- не застосовувати ШІ способами, що суперечать його призначенню
- зберігати конфіденційність даних клієнтів

Принципова позиція: ШІ є інструментом, а не суб'єктом правовідносин. Відповідальність за рішення, прийняті за допомогою ШІ, завжди залишається за нотаріусом. Жодна система ШІ не може бути притягнута до юридичної відповідальності — лише людина.

Наслідки для практики:

- Нотаріус не може посилатися на «помилку ШІ» як на виправдання
- Нотаріальна таємниця поширюється на всі дані, введені в системи ШІ
- Документи, згенеровані ШІ, потребують обов'язкової перевірки фахівцем

Штучний інтелект — технологія, що дозволяє комп'ютерним системам виконувати завдання, що потребують людського інтелекту: аналізувати, розуміти мову, робити висновки. За визначенням AI Act: «система на основі машини, що працює з різним ступенем автономності і здатна на основі отриманих даних генерувати результати, що впливають на реальне або віртуальне середовище».

Нейромережа — обчислювальна модель, що імітує будову людського мозку. Складається з шарів штучних «нейронів», між якими проходять сигнали. В процесі навчання зв'язки між нейронами посилюються або послаблюються — так модель «запам'ятовує» закономірності. Нейромережі є основою всіх сучасних ШІ-систем.

Велика мовна модель (LLM — Large Language Model) — різновид нейромережі, навчений на колосальних масивах тексту (мільярди сторінок). Вміє розуміти і генерувати природну мову, перекладати, узагальнювати, аналізувати документи. Працює за принципом передбачення наступного слова. Приклади: GPT-4 (основа ChatGPT), Claude 3, Gemini.

Генеративний ШІ — клас ШІ-систем, здатних створювати новий контент (текст, зображення, код, аудіо) за запитом користувача. Генеративний ШІ не копіює — він синтезує. Серед характерних ризиків: галюцинації, упередженість, непередбачуваність результатів при однакових вхідних даних.

ChatGPT (OpenAI, США)

Найпопулярніший у світі ШІ-асистент. Станом на 2024 рік — понад 200 мільйонів активних користувачів щотижня.

Можливості:

- Написання та редагування текстів будь-якої складності
- Аналіз документів (з можливістю завантаження файлів)
- Переклад, узагальнення, структурування інформації
- Відповіді на юридичні питання загального характеру
- Генерація проєктів документів за шаблоном або описом

Версії:

- *ChatGPT Free* — безкоштовна, базові можливості
- *ChatGPT Plus (\$20/міс)* — GPT-4o, завантаження файлів, генерація зображень
- *ChatGPT Team/Enterprise* — для корпоративних потреб, підвищений захист даних

Важливо для нотаріуса: у безкоштовній версії дані можуть використовуватися для навчання моделі. Для роботи з конфіденційними даними клієнтів необхідно або використовувати Enterprise-версію з відповідним договором, або повністю виключати персональні дані з запитів.

ChatGPT

Microsoft Copilot

Вбудований у продукти Microsoft 365 (Word, Excel, Outlook, Teams). Особливо зручний для юристів, що вже працюють у Microsoft-середовищі.

- Генерує документи прямо у Word
- Аналізує електронні таблиці в Excel
- Підсумовує листи в Outlook
- Доступний у корпоративних версіях M365 з підвищеним рівнем конфіденційності

Google Gemini

ШІ-асистент від Google, інтегрований з Google Workspace (Docs, Gmail, Drive).

- Потужний пошук та аналіз в реальному часі
- Мультимодальний: розуміє текст, зображення, таблиці
- Зручний для тих, хто використовує Google-екосистему
- Gemini Advanced — розширені можливості для бізнесу

Claude (Anthropic, США)

ШІ-асистент, відомий особливою увагою до точності та безпеки. Розроблений з акцентом на «конституційний ШІ» — поведінку, що відповідає чітким етичним принципам.

- Відмінно справляється з аналізом довгих документів і договорів
- Менш схильний до галюцинацій у порівнянні з конкурентами
- Підтримує завантаження файлів, у т.ч. PDF
- Доступний через веб-інтерфейс та API

Спільний висновок: усі чотири інструменти є потужними та корисними. Вибір залежить від завдання, бюджету та наявної IT-інфраструктури. Жоден з них не призначений для замінення юридичного висновку фахівця.

На відміну від загальних інструментів (ChatGPT, Claude), спеціалізовані юридичні платформи навчені на масивах правових текстів і адаптовані для конкретних завдань практикуючих юристів.

CaseText / Westlaw AI (Thomson Reuters)

Одна з перших і найвідоміших юридичних ШІ-платформ (США). Інтегрована з найбільшою правовою базою даних Westlaw. Можливості: пошук прецедентів за змістом запиту, аналіз позовних матеріалів, перевірка аргументів на відповідність судовій практиці. У 2023 році CaseText придбана Thomson Reuters за \$650 млн.

Harvey AI

Платформа для великих юридичних фірм. Навчена на юридичних текстах і адаптована під конкретний стиль та практику конкретної фірми. Можливості: підготовка меморандумів, аналіз договорів, due diligence, підготовка до судових засідань. Серед клієнтів — Allen & Overly, PwC Legal.

Lexion

Спеціалізується на контрактному менеджменті та аналізі. Автоматично витягує ключові умови з договорів, відстежує терміни та зобов'язання, класифікує ризики. Призначений передусім для юридичних відділів компаній та фірм, що ведуть великі портфелі договорів.

Важливе застереження: усі ці платформи орієнтовані переважно на американське та британське право. Для застосування в українському нотаріаті необхідна адаптація. Тим не менш, принципи роботи та підходи — цілком придатні для наслідування.

Посібник CNUЕ виділяє конкретні завдання, в яких ШІ може суттєво підвищити ефективність нотаріальної роботи — за умови, що нотаріус залишається кінцевим відповідальним за кожне рішення.

01

Підготовка проєктів документів

ШІ може генерувати перші варіанти нотаріальних актів, договорів, заяв на основі шаблонів або усного/письмового опису ситуації. Особливо ефективно — для стандартних, повторюваних документів (посвідчення, свідоцтва, стандартні договори купівлі-продажу). Нотаріус отримує чернетку і доопрацьовує її, а не починає з чистого аркуша. Час підготовки скорочується в рази.

03

Узагальнення судової практики

ШІ може швидко проаналізувати великий масив рішень і виокремити домінуючу позицію судів з певного питання, нові тенденції, типові аргументи. Обов'язкова умова: перевірка кожного наведеного джерела, оскільки ШІ може «вигадувати» неіснуючі рішення.

02

Аналіз правових ризиків

Сучасні LLM здатні аналізувати договір або ситуацію і виявляти потенційно ризикові умови, відсутні стандартні клаузули, суперечності між пунктами. Це не замінює правову оцінку нотаріуса, але дозволяє зосередити увагу на найважливішому.

04

Автоматизація рутинних процесів

- Перетворення мови в текст (диктування протоколів)
- Обробка запитів клієнтів на запис
- Виставлення рахунків
- Нагадування про строки та зобов'язання
- Пошук і вилучення даних з реєстрів і відкритих джерел

Підготовка документів:

«Підготуй проєкт договору купівлі-продажу квартири за такими параметрами: продавець — фізична особа, покупець — фізична особа, вартість — 85 000 доларів США, оплата — готівкою в день підписання, об'єкт — квартира площею 62 кв.м у м. Київ. Включи стандартні запевнення щодо відсутності обтяжень і прав третіх осіб. Мова — українська, відповідно до норм Цивільного кодексу України.»

Аналіз ризиків:

«Проаналізуй наступний договір оренди комерційного приміщення з точки зору ризиків для орендаря. Зверни особливу увагу на умови дострокового розірвання, порядок індексації орендної плати та відповідальність сторін за пошкодження майна. Склади таблицю: ризик — пункт договору — рекомендація.»

Узагальнення практики:

«Опиши актуальну практику українських судів щодо визнання недійсними договорів, укладених під впливом обману. Які ключові умови для задоволення позову? Які типові помилки заявників?»

⚠ Пам'ятайте: усі наведені вище результати потребують перевірки. ШІ може помилятися в нормах, датах і посиланнях.

Одне з найперспективніших застосувань ШІ в нотаріаті — систематизація та аналіз великого масиву відкритої інформації перед вчиненням нотаріальних дій.

Перевірка суб'єкта (фізична особа / юридична особа):

- Структурування інформації з відкритих реєстрів (ЄДР, реєстр судових рішень, реєстр боржників)
- Пошук публікацій у ЗМІ та відкритих джерелах
- Аналіз корпоративної структури, кінцевих бенефіціарів
- Пошук зв'язків між особами та пов'язаними компаніями

Перевірка об'єкта (нерухомість, майно):

- Аналіз історії переходу права власності
- Виявлення ознак «швидких перепродажів» або підозрілих ланцюжків угод
- Узагальнення публічної інформації про об'єкт

Приклад ефективного запиту:

«На основі наданої інформації про юридичну особу ТОВ "Назва": визнач кінцевих бенефіціарів, опиши корпоративну структуру, знайди пов'язані юридичні особи, де ті самі особи є засновниками або керівниками. Надай структуровану схему зв'язків.»

Важливі обмеження:

ШІ аналізує лише ту інформацію, яку йому надано або яку він може знайти публічно. Він не має прямого доступу до закритих реєстрів. Нотаріус залишається відповідальним за повноту та достовірність перевірки.

Санкційна перевірка — одне з найважливіших завдань нотаріуса при посвідченні угод. ШІ може суттєво прискорити та поглибити цю процедуру.

Три рівні перевірки з використанням ШІ:

Рівень 1 — Пряма перевірка:

Фізична або юридична особа безпосередньо фігурує в санкційних списках. Джерела: укази Президента України, реєстр РНБО, списки ЄС, США (OFAC SDN list), Великої Британії. ШІ може швидко зіставити дані про особу з переліками та виявити збіги, у т.ч. з урахуванням варіантів написання імен.

Рівень 2 — Аналіз пов'язаних осіб:

ШІ здатний аналізувати публічні дані (ЗМІ, корпоративні структури, реєстри) та виявляти зв'язки між особою, що перевіряється, і підсанкційними особами — через спільний бізнес, родинні зв'язки, спільне проживання чи спільну участь у корпоративних структурах.

Рівень 3 — Виявлення опосередкованого впливу:

Найскладніший рівень. Чи не є угода, що посвідчується, способом обходу санкцій? ШІ може допомогти виявити нетипові структури, підозрілі ланцюжки, ознаки номінального контролю.

Практичний приклад запиту:

«Проаналізуй публічно доступну інформацію про особу [ім'я]. Чи є ця особа фігурантом санкційних реєстрів або чи пов'язана з підсанкційними особами через спільні корпоративні структури, ЗМІ або відкриті джерела?»

 Застереження: ШІ працює лише з публічними даними. Офіційна перевірка реєстрів РНБО є обов'язковою і не може бути замінена запитом до ШІ.

Нотаріус є суб'єктом первинного фінансового моніторингу. ШІ може стати допоміжним інструментом у виконанні цих зобов'язань — але не може замінити власну оцінку та відповідальність фахівця.

Де ШІ може допомогти:

Оцінка ризиків клієнта:

Систематизація публічної інформації про клієнта з метою виявлення ознак підвищеного ризику: PEP-статус (публічно значуща особа), участь у судових провадженнях, зв'язки з офшорними структурами, негативні публікації у ЗМІ. ШІ може структурувати ці дані та виявити те, що важко помітити при ручному пошуку.

Аналіз структур власності:

Відображення корпоративних ланцюжків, виявлення кінцевих бенефіціарів, аналіз нетипових структур із множинними рівнями посередників. Саме тут ШІ демонструє суттєву перевагу — він може обробити великий масив даних і представити результат у зручному вигляді.

Типологія підозрілих операцій:

На основі описаної операції ШІ може вказати, чи містить вона ознаки типових схем відмивання коштів (відповідно до типологій FATF, Держфінмоніторингу).

Де ШІ НЕ може замінити людину:

Межа автоматизації в сфері AML чітка: оцінка ризику — це не технічна, а правова та професійна відповідальність. Рішення про повідомлення або відмову від угоди завжди приймає нотаріус. ШІ не має доступу до банківських транзакцій, закритих реєстрів, внутрішніх аналітичних систем. Помилкова оцінка ШІ (наприклад, хибнопозитивний результат) не є виправданням для нотаріуса.

Промпт — це текстовий запит, який користувач надає системі ШІ. Якість промпту безпосередньо визначає якість відповіді. Той самий ШІ на поганий запит дасть поверхневу, марну відповідь — а на точно сформульований — глибоку і практично корисну.

ШІ не читає ваші думки. Він відповідає рівно на те, що написано. Тому вміння формулювати запити — це окремий навик, який суттєво підвищує цінність ШІ як інструменту.

П'ять елементів якісного промпту:

1. Роль / контекст — повідомте ШІ, хто ви і в якій ситуації ставите запитання

«Ти — досвідчений нотаріус в Україні...»

2. Чітке завдання — що саме потрібно зробити

«...підготуй проєкт договору / проаналізуй / виявляй ризики / узагальни практику»

3. Конкретний матеріал — надайте текст, дані або параметри для роботи

«Ось текст договору: [...] / Параметри угоди: продавець — фізична особа, вартість — ...»

4. Формат результату — як саме ви хочете отримати відповідь

«Надай у вигляді таблиці / нумерованого переліку / структурованого тексту»

5. Обмеження — що не потрібно робити

«Не переписуй договір повністю — лише вкажи проблемні місця»

Золоте правило: конкретний запит = корисна відповідь. Абстрактний запит = загальна відповідь підручника рівня.

✗ Слабкі запити — і чому вони не працюють

Слабкий:

«Що таке договір купівлі-продажу?»

Проблема: абстрактне питання дасть визначення з підручника, яке не має практичної цінності для нотаріуса.

Слабкий:

«Напиши мені договір»

Проблема: без деталей сторін, предмета, умов, правової системи — результат непридатний для реального використання.

Слабкий:

«Чи є ця угода законною?»

Проблема: немає жодних даних про угоду. ШІ не може дати змістовної відповіді без контексту.

Слабкий:

«Розкажи про фінансовий моніторинг у нотаріаті»

Проблема: розпливчасте завдання без конкретного фокусу — відповідь буде загальною і беззмістовною для практики.

✓ Сильні запити — конкретні, з контекстом, з чітким результатом

Сильний (підготовка документа):

«Склади проект договору купівлі-продажу квартири відповідно до Цивільного кодексу України. Параметри: продавець — фізична особа Іванченко О.В., покупець — фізична особа Коваль М.П., об'єкт — квартира площею 54 кв.м за адресою м. Київ, вул. Хрещатик, 10, кв. 5, вартість — 2 500 000 грн, оплата — у день підписання в безготівковій формі. Включи стандартні запевнення щодо відсутності обтяжень, арештів і прав третіх осіб. Мова — українська.»

Сильний (аналіз ризиків договору):

«Проаналізуй наступний договір оренди комерційного приміщення з позиції орендодавця. Виявляй пункти, що обмежують права орендодавця, перекладають на нього невиправдані ризики або суперечать нормам ЦКУ. Результат надай у вигляді таблиці: номер пункту договору — зміст ризику — рекомендація щодо виправлення. Текст договору: [текст]»

Сильний (перевірка контрагента):

«На основі наданої інформації визнач структуру власності ТОВ "Альфа-Буд" (код ЄДРПОУ 12345678). Опиши: хто є кінцевим бенефіціаром, чи є серед засновників або керівників особи, пов'язані з підсанкційними фізичними або юридичними особами. Надай структуровану схему зв'язків та висновок щодо ризиків. Дані для аналізу: [текст/виписка]»

Сильний (фінансовий моніторинг):

«Визнач, чи містить наступна угода ознаки підозрілої операції відповідно до критеріїв Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом". Опис операції: [опис]. Надай висновок у форматі: наявні ознаки ризику — відсутні ознаки ризику — рекомендації щодо додаткової перевірки.»

Сильний (узагальнення практики):

«Узагальни судову практику України щодо визнання недійсними договорів дарування нерухомості, вчинених особою похилого віку. Які обставини суди вважають підставою для задоволення позову? Які докази є ключовими? Яка позиція Верховного Суду? Результат структуруй: підстави — докази — позиція ВС — типові помилки позивачів.»

⚠ Важливо: навіть найкращий промпт не скасовує необхідності перевірки результату. Усі норми, рішення та посилання, які наводить ШІ, потребують верифікації у першоджерелах.

ПРИЙОМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОМПТІВ

Приєм 1: Ітеративне уточнення

Не намагайтеся отримати ідеальний результат з першого запиту. Починайте із загального завдання — потім уточнюйте:

«Доопрацюй пункт 5 договору — додай умову про порядок розірвання у разі прострочення оплати більш ніж на 30 днів»

«Переформулюй цей абзац у більш офіційному стилі»

«Додай до договору розділ про відповідальність сторін»

Приєм 4: Формат «негативного прикладу»

Вкажіть, чого ви НЕ хочете:

«Не давай загальних пояснень, що таке договір оренди. Одразу переходь до аналізу конкретних ризиків у наданому тексті.»

Приєм 2: Задання ролі

ШІ дає кращі результати, коли йому чітко вказано роль:

«Ти — нотаріус з 20-річним досвідом роботи в Україні. Перевір наступний проєкт договору з точки зору типових помилок, яких припускаються молоді нотаріуси...»

Приєм 3: Покрокове мислення

Для складних аналітичних завдань просіть ШІ міркувати поетапно:

«Крок 1 — визнач тип правочину. Крок 2 — виявляй можливі підстави для оспорювання. Крок 3 — сформулюй рекомендації для нотаріуса.»

Приєм 5: Обмеження відповіді

Якщо потрібна коротка відповідь:

«Відповідай не більше ніж 5 пунктами. Кожен пункт — одне речення.»

Практичні правила, що захищають від порушення таємниці:

Правило 1: Анонімізація перед введенням

Ніколи не вводьте реальні ПІБ, ідентифікаційні коди, адреси в загальнодоступні системи. Замінюйте: «Іваненко Петро Васильович, РНОКПП 1234567890» → «Продавець А».

Правило 2: Гіпотетичні ситуації замість реальних

Замість «Мій клієнт Іванов купує квартиру за 3 млн грн і хоче приховати частину суми» → «Яке правове значення заниження ціни у договорі купівлі-продажу нерухомості за законодавством України?»

Правило 3: Корпоративні версії з DPA

Для роботи, що неминуче пов'язана з персональними даними, використовуйте лише інструменти, де укладено договір про обробку даних: ChatGPT Enterprise, Microsoft Copilot у M365 Business/Enterprise, приватні хмарні рішення.

Правило 4: Перевірка налаштувань конфіденційності

Перед роботою перевірте: чи вимкнено використання вашої історії для навчання моделі. У ChatGPT — Settings → Data Controls → «Improve the model for everyone» → вимкнути.

Правило 5: Локальні моделі

Для максимального захисту — можливість розгортання моделей ШІ на власному сервері (on-premise). Дані не виходять за межі контори.

Галюцинація ШІ — це явище, при якому система генерує впевнений, переконливий і правдоподібний, але фактично неправильний або повністю вигаданий результат. Галюцинуючий ШІ не «знає», що помиляється — він демонструє «високий рівень впевненості» у хибній відповіді.

Чому ШІ галюцинує:

Джерело 1 — Неточні навчальні дані. Якщо модель навчалась на помилкових або упереджених даних, вона відтворює ці помилки. «Сміття на вході — сміття на виході».

Джерело 2 — Складність моделі. Великі мовні моделі є «недетермінованими» — їхній процес прийняття рішень не завжди піддається поясненню навіть для розробників («чорна скринька»). При зіткненні з нестандартними вхідними даними модель може генерувати неточні результати.

Джерело 3 — Відсутність контекстуального розуміння. ШІ не «розуміє» право так, як розуміє його юрист. Він маніпулює токенами (словами) і знаходить статистично ймовірні продовження. Результат може бути граматичноездоровим, але юридично абсурдним.

Найвідоміший юридичний випадок:

*У 2023 році американський адвокат Стівен А. Шварц подав до суду процесуальні документи, що містили кілька неіснуючих прецедентів — повністю вигаданих ChatGPT. Справи виглядали переконливо: реальні назви суддів, правдоподібні обставини, логічні аргументи. Суддя виявив підробку. Адвокату призначили санкції, він втратив репутацію. **Це — не виняток. Це — системний ризик.***

Де галюцинації найнебезпечніші для нотаріуса:

✗ Посилання на неіснуючі норми закону

ШІ може впевнено процитувати статтю Цивільного кодексу або Закону про нотаріат, яка не існує або має інший зміст. Якщо нотаріус не перевірить — у документ потрапить хибне правове посилання.

✗ Вигадані судові рішення

ШІ може «навести» як прецедент рішення Верховного Суду, якого не існує, але яке виглядає абсолютно реалістично: дата, номер справи, колегія суддів, текст мотивувальної частини. Усе — вигадка.

✗ Застарілі норми

LLM навчені на даних до певної дати. Вони не знають про зміни законодавства, внесені після дати навчання. Норма, яку ШІ наводить як чинну, може бути вже скасована.

✗ Помилкова правова кваліфікація

ШІ може неправильно кваліфікувати правочин, застосувати норми одного інституту до іншого або поплутати юрисдикції.

Правило трьох перевірок:

1. **Перевір норму** — знайди її в офіційному тексті закону (zakon.rada.gov.ua)
2. **Перевір судові рішення** — пошук у Єдиному державному реєстрі судових рішень
3. **Перевір актуальність** — чи не змінилась норма після дати навчання моделі?

Трансформація нотаріату під впливом цифровізації — не питання майбутнього. Це процес, що вже відбувається у 22 країнах ЄС.

Дистанційне нотаріальне провадження

Кілька країн ЄС вже запровадили або тестують дистанційне (відеонотаріальне) посвідчення. ШІ відіграє тут допоміжну роль:

- Системи розпізнавання особи та верифікації документів
- Аналіз поведінки та виявлення ознак примусу (з урахуванням вимог AI Act щодо систем розпізнавання емоцій)
- Автоматична підготовка проєкту акту на основі відеосесії

Інтеграція ШІ в реєстраційні процеси

ШІ вже впроваджується або планується для:

- Автоматичної перевірки документів перед реєстраційними діями
- Інтелектуальних підказок при заповненні реєстраційних форм
- Виявлення ознак шахрайства або технічних помилок у поданих документах
- Аналізу ланцюжків переходу права власності

Нотаріус як «людина в циклі»

Концепція HITL (Human in the Loop) — ключова для майбутнього нотаріату. ШІ виконує рутину, аналізує, структурує. Нотаріус — оцінює, вирішує, несе відповідальність. Цей розподіл ролей визнаний оптимальним і Посібником CNUЕ, і AI Act.

ЩО ШІ НЕ МОЖЕ ЗРОБИТИ ЗАМІСТЬ НОТАРІУСА

01

Здійснювати публічну функцію та нести персональну юридичну відповідальність, а також нести відповідальність за завдану шкоду

02

Оцінювати вільне волевиявлення особи (дієздатність, відсутність примусу) — тут ШІ може лише асистувати

03

Надавати нотаріальну достовірність (особиста присутність нотаріуса залишається вимогою закону)

04

Приймати рішення у нестандартних ситуаціях, що потребують творчої правової думки

Що зміниться у роботі нотаріуса:

Рутинна частина роботи (підготовка стандартних документів, пошук інформації, перевірка реєстрів) суттєво автоматизується. Нотаріус зможе зосередитися на складних правових питаннях, консультуванні клієнтів, оцінці ризиків — тобто на тому, що справді потребує людського інтелекту і досвіду.

КЛЮЧОВИЙ ВИСНОВОК

«У нинішньому вигляді штучний інтелект не може замінити нотаріусів. ШІ — це технологія, яка може допомагати нотаріусам у їхній повсякденній роботі і за умови належного застосування може призвести до підвищення якості послуг та ефективності, що дозволить нотаріусам зосередитися на складних правових питаннях, а не на рутинних завданнях».

▲ І ПАМ'ЯТАЙТЕ ЗАВЖДИ:

Генеративний ШІ може впевнено створювати неправдиву інформацію. Іронія нашого часу полягає в тому, що такий потужний інструмент може так легко створювати переконливі, але неточні або навіть повністю вигадані відповіді.

Це називається галюцинацією. Здатність швидко розрізнити точну відповідь ШІ та галюцинацію виникає лише за наявності міцної основи знань та досвіду в її отриманні. Тому завжди перевіряйте факти, отримані від ШІ.
